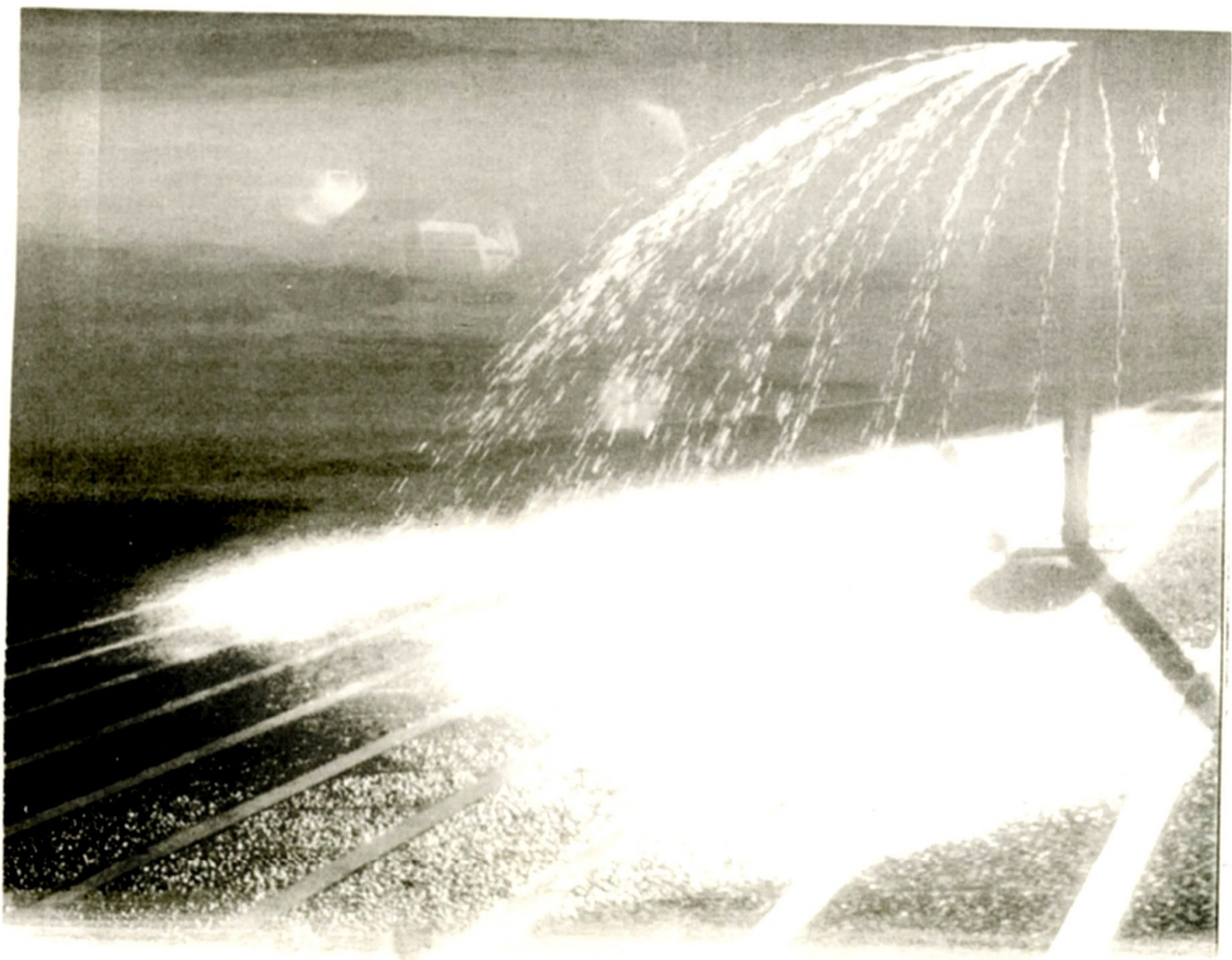

la fonsosa

ARTESA DE LLEIDA

JUNY/91 Nº 125

PÒRTIC

Com si fos un costum de tota la vida, el proppassat dia 26 de maig, els artesencs (com la resta de ciutadants dels altres municipis del país), vam anar a les urnes a elegir els membres del que serà el nou Consistori. És, però només la quarta vegada que ho fem i de fet només han passat dotze anys des de les primeres eleccions municipals democràtiques. La gent ens acostumem tan depressa als canvis que, com dèiem al començament, ens sembla que aquesta pràctica d'anar a votar l'hem exercit sempre.

Si fem una mica de memòria d'aquests dotze anys, recordarem que en els quatre comicis haguts fins ara, en tots quatre comicis esdevinguts fins ara, en tots, ha guanyat la candidatura d'independents "Entesa Artesenca", però en els dos primers va guanyar per un marge mínim de vots, hi va haver de

governar a Casa de la Vila amb minoria. Tant en la tercera com en la passada del 26 de maig, va guanyar per una ampla majoria absoluta (sis dels nou regidors possibles al Consistori d'Artesa). Aquesta majoria absoluta els ha permès i els permetrà governar en solitari amb tot el bo i dolent que això suposa.

Nosaltres, com a entitat cultural que som, que treballem per la cultura del poble i que mai no hem tingut un tracte preferent d'ajuts a la tasca que fem, voldríem demanar als membres del nou Ajuntament que es recordessin de "La Femosa" i vulguessin, de tant en tant, donar-li algun tipus de subvenció per a fer més fàcil i falguera la feina que els membres d'aquesta entitat desenvolupen de cara a aquest poble que, oficialment, es diu Artesa de Lleida.

Sembla ser, al menys en teoria, que els membres de l'Entesa Artesenca" que han estat elegits per a entrar a Casa de la Vila, estan interessats, al menys tant com nosaltres, per a afavorir, el màxim, el creixament cultural del nostre municipi; del seu "Programa d'Actuació a l'Ajuntament" ens hem permès la llibertat de copiar-ne alguns paràgrafs que semblen confirmar-nos això que fins ara dèiem:

"S'estudiarà el canvi de dates de celebració de la Setmana Cultural".

"Atès que s'està confeccionant la Història d'Artesa, impulsarem, des de l'Ajuntament, la seva edició".

"Per a una millor adequació del Museu Local Arqueològic a les noves tendències miseístiques engegarem la redacció del projecte adient".

"Treballarem per a aconseguir la total normalització de la Llengua i Cultura catalana...".

"Desenvoluparem el projecte de Recollida Selectiva d'Escombraries vetllant pel Medi Ambient".

Voldríem, sincerament, que tot això no fos fruit, només, de la "propaganda electoral" que fan tots els partits, sinó que fos realment la voluntat d'aquest nou Consistori. Si és així endavant; també serà el nostre Ajuntament.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

NÚM 125 / ABRIL - JUNY 1991

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL «LA FEMOSA»
CASTELL, 23 ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA

DIPOÏT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDIX

PÒRTIC / 1

NOTES I NOTÍCIES / 4

PARAULES DE TERRA / 9

ENTRETENIMENTS / 14

Per M.N.

ELECCIONS MUNICIPALS / 17

CARTA OBERTA A YAIZA / 19

Per Alfa

LA MARE DE TOTES LES MENTIDES / 21

Per Jomaes

EL PARE DE TOTES LES VERITATS / 23

Per Seamoj

FOLKLORE ARTESENC / 24

Per A.C.

FOLKLORE ARTESENC / 24

Per A.C.

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

NOTES I NOTÍCIES

Arranjament de carrers

L'Ajuntament d'Artesa de Lleida, ha iniciat les obres d'arranjament del tram de carrer que comunica amb els carrers Fossar Vell, Castell i Mestre Ginera, passant per davant de la Cooperativa la Ginesta.

La realització d'aquesta tasca suposa un adecentament del ferm i envornals de la ma-

teixa per tal de millorar i facilitar el pas de tots.

S'ha procedit també a l'enderroc de la paret de Cal Baqueró, vella i malmesa pels anys, enretirant-la cap a dins i pujant-la nova però aconseguint que el xamfrà sigui més ampli i ofereixi millor visibilitat i trànsit.

Formació Mesa Eleccions Municipals 1991

El passat dia 25 d'abril l'Ajuntament d'Artesa procedí dins la seva sessió plenària ordinària a l'elecció dels membres que han de formar part de la mesa electoral a les properes eleccions municipals a celebrar el 26 de maig, que són els següents:

TITULARS

President: Alba Drudis Oro

Primer vocal: Juan Niubó Capdevila

Segon vocal: Miguel Angel

Bosque

SUPLENTS

del President: Miquel R. Carre-ra Castellvi

del President: Maria Teresa Layes Bresco

del primer vocal: Ramon Farré Riatos

del primer vocal: Jose Ramon Escuer Calaveras

del segon vocal: Francisco Cabases Latorre

del segon vocal: Jose Aixut Piñol

Festa Malibú

El dissabte dia 4 de maig ja ben entrada la nit, a la Sala de la Llar del Poble, s'organitzà la "FESTA MALIBÚ", la qual comptà amb l'orquestra LA GIRASOL, i amb la presència de nombrosos joves que varen

acudir a gaudir de la festa i la música.

Els organitzadors d'aquesta vetllada foren els actuals arrendataris del bar de la Llar del Poble.

Adquisició de Ca la Melis

Els socis de l'Agrupació Cultural "La Femosa" reunits el passat dia 17 de maig varen acordar adquirir un nou local social, el qual serà ara de la seva propietat.

Aquest habitatge és "Ca la Melis", ubicat al carrer dels Gallarts 7, d'Artesa de Lleida.

Per finançar la seva adquisició es compta amb una subvenció de prop d'un milió de pessetes oferta pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya a Lleida i amb les aportacions voluntàries que els socis desitgin fer.

Viatge a Holanda

Dins dels actes que inclou el curs sobre Fitosanitaris, que es realitza mitjançant conveni Inem-Corporacions Locals, subvencionat per l'Inem, era prevista la realització d'un viatge a Holanda per tal de conèixer una mica el món agrari en aquest país.

Així doncs i mitjançant una mínima aportació econòmica, 19 persones del nostre municipi alguns alumnes del curs i altres varen gaudir d'un viatge d'una setmana a Holanda, on no cal dubtar-ho s'ho devien passar d'allò més bé.

Setmana Cultural

La XIIena. Setmana Cultural d'Artesa de Lleida, comptà amb tot un seguit d'actes diversos, per tal d'intentar cercar una mica el gust de tothom.

Els actes més rellevants foren:

La conferència sobre "EVOLUCIÓ DE LA MEDICINA ESPORTIVA" per en Ramon Cugat.

Exposició de LLUÍS COMPANYS, i conferència sobre el mateix a càrrec de Victor Torres i Perenya.

La presentació local del projecte: ARTESA RECICLA, basat en la recollida selectiva de residus urbans que es duen a terme a la nostra vila mitjançant els nois i noies de vuitè de l'escola, i que ara vol implantar-se a més alt nivell. Aquest acte comptà amb la presència del Sr. Josep M. Riu, cap de la secció de Residus Urbans de la Conselleria de Medi Ambient, de Jordi Marimon, President del Consell Comarcal del Segrià, i de l'Albert Hor-

tal, director de l'obra social de la Caixa de Pensions i de Barcelona.

Recital de poesia PARAULES DE TERRA, de Felip Gallart, escriptor de la nostra vila, a càrrec de Manuel Javierre, Joan Bellostes, Paquita Otto, i Josep R. Bonet, qui dugueren a terme una gran recitació.

Festa Homenatge al Jubilat el dia 15, festivitat de Sant Isidre Llaurador, que comptà amb l'Assistència de prop de 130 jubilats, obsequiant els dos jubilats presents majors d'edat mai no homenatjats (Na Teresa París Puig i en Felip Cardet Badia) un dibuix emmarcat realitzat per la quitxalla de l'escola en homenatge al jubilat.

Altres actes foren la representació d'una obra de teatre pel grup la "Vitxeta de Reus", l'actuació de l'Esbart Dansaire "Sicoris". Els actes en general no comptaren amb una presència de gent considerable.

Olimpiada Escolar

Enguany l'A.P.A. juntament amb el claustre de professors del col·legi ELS TIL·LERS, ha organitzat la IV OLIMPIADA ESCOLAR "Memorial Martín Nuñez" en una mena d'homenatge a aquest qui fou el primer professor de gimnàstica de la nostra escola.

Al llarg de dues hores, i al camp de futbol es van rea-

litzar les diferents proves (Fons, pes, velocitat, tirada i relleus) que composaven aquesta Olimpiada amb la participació de tots els nens i nenes del col·legi.

En acabar lliurament de diplomes i medalles per a tots els participants com a recompensa al seu esforç i participació en la mateixa.

PARAULES DE TERRA

El dia 14 de maig de 1991 i dins dels actes de la Setmana Cultural es celebrà, al Saló d'Actes de Casa de la Vila, la lectura de l'obra "PARAULES DE TERRA" de l'autor artesenc Felip Gallart.

La recitació va anar a càrrec dels rapsodes: Joan Be-

llostes, Josep Bonet, Manuel Javierre i Paquita Otto. Nosaltres hem volgut recollir per als nostres lectors el text de la presentació de l'acte, que llegí el mateix autor, així com alguns fragments inèdits d'aquesta obra.

Presentació de l'obra: «Paraules de Terra» *de Felip Gallart i Fernàndez* a Artesa de Lleida

Abans que res vull començar agraint als rapsodes, que són de fet els ventables protagonistes de l'acte: el Manuel, el Josep, el Joan i la Paquita; a l'Ajuntament d'Artesa per acollir-nos dins la setmana cultural i a tots els presents, que amb la vostra assistència doneu sentit i entitat a la lectura.

Què és paraules de terra?
Paraules de terra es de fet una

compilació antològica de textos de dos autors, i que en la seva combinació formen en certa manera una obra nova. Així paraules de terra està formada a partir de fragments de l'obra "Paraules Perdudes" i d'altres composicions inèdites d'aquest que us parla. I per altra banda amb poemes de l'obra "El cop a la terra" del gran poeta eivissenc Marià Villanpomez.

Per poc que hom s'hi fixi

podrà adivinar fàcilment com el títol ja insinua aquesta doble complexió. El primer mot de "paraules perdudes" i el darrer de "el cop a la terra" s'avenen per formar un títol nou, una obra nova: Paraules de Terra, la qual neix amb la pretensió de certa unitat temàtica; l'evocació d'un món perdut de pagesos i artesans, el record d'una cultura pagesa cada cop més remota i debolida, a la qual ja només podem accedir mitjançant el testimoni imprecís del record; un record cada vegada més difús i llunyà.

Presentar aquesta lectura a Artesa té per mi un significat molt especial. No solament perquè hom sigui fill d'aquest poble, que ja ho justificaria sobradament, sinó també perquè bona part de l'obra esdevé en aquest espai, o si més no té Artesa com a marc de referència. És doncs una obra en gran mesura artesenca; tat i que, cal fer la salvetat, pretengui sobrepassar limitacions localistes i abastar una realitat molt més amplia.

Hom pensa que les coses minses, aquelles que s'escriuen

amb minúscules, són de fet les que calen per entendre allò que veritablement tenen d'important i essencial les coses. Intentos inútils, com escriure sobre papers d'estrassa, explicar-les per la seva vastitud quan ultrapassen la mesura humana. Les dimensions, llavors, es perden en escales intangibles de tan desproporcionades i hom ja no té cap més remei que acotar el cap, aclaparat per tanta grandesa i elevació. Avui nosaltres us parlarem de petites coses, d'un món senzill i humil; humà, esgarrifosament humà, proper i accessible; un món petit i insignificant; un món de pagesos i menestrals; d'una laboriositat incansable, conformada amb la natura i la dissort; d'una alegria espontània pels comptats moments en què tot responia si més no per anar tirant. Un món debolit, anorreat, dispers entre arxius d'oblit que l'enteniment disposa per entofarar records de cendra. I la vida passa com l'aigua. I hom passa també, com l'aigua, com el fum, com les fulles seques, com tot allò que se'n va i desapareix. Si hom pogués, al-

menys sembrar amb el vent de la dicció uns mots menuts, unes poques paraules com una llavor en la terra amatent; diria amb veu segura als que vindran% "amics, aquí el meu poble i jo també hem viscut, tal vegada fórem presències, com sou vosaltres i esperances, anhels, llàgrimes, saó i unes quantes cosetes més, senzilles, discretes perceptibles a penes, diminutes, ínfimes, minúscules. Tan de bo escoltessin aquests mots de terra humil tots aquells que continuen feinejant per aquests rodals, en això que en diuen poble, Artesa, o ... qui sap. Les coses canvien tan de pressa atropelladament varien sense aturador possible i se'ns tornen hostils quan ja no les reconeixem.

La nit dorm en un llençol de somni; o potser era la tardor. La llavor queia a la terra traspassava estrats i sorgia alegre amb colors de carnaval verd esperança; esdevenia espigarrallera que girava i tombava al caprici del trill. Pa per a tots era la consigna, el producte perfecte del treball es-

forçat. Un any salvat. La festa gent endiumenjada que ballava satisfeta dins l'envelat. Tot proper, immediat, elemental.

La vida passa. Potser era l'hivern i les olives; els vespres inacabables de rosari, els contes vora el foc, un llum d'oli, la penombra, una por antiga d'embruix i sortilegi, un nen petit... El temps gira i va endavant alhora. Res no es repeteix i tot esdevé d'una manera semblant, similar, cíclica. Sempre el misteri no resolt del temps. Això era i no era, semblava, tal volta, potser; ara, després, ahir, avui, demà... quin garbuix! En un full com un comptable maldestre que anota els comptes mal resolts de la vida, el poeta escriu la factura exacta que ens passa el temps per anar vivint. Deixeu-me almenys exclamar un vers per a tots aquells que tinguin ganes d'escoltar.

"Tal vegada, en aquest poble, nosaltres fórem".

Moltes gràcies!

Felip Gallart i Fernàndez

fragments inèdits

Anem sense adonar-nos deixant rastres mentre vivim, petits rastres que no sabem si uns altres seguiran, o si més no, si uns altres miraran com qui llegeix un significat ocult a les línies que dibuixen les estrelles. Aquella obertura per on transiten els somnis és del mateix color d'obscuritat que l'espai nocturn per on perden els estels fugaços. La foscor, l'oblit, deixa a voltes esclatxes per on poder entreveure nítides les darreres ratlles, els últims traços per on es perden els records que els poetes recullen a la riba justa del desig per jugar amb el temps a amagatalls; abans que les onades esborrin per sempre els rastres lleus d'unes altres petjades i l'aigua s'endugui les conquilles oblidades del record per on gemega el mar els seus secrets més íntims.

Bell destí viure esperançats que els nostres passos importaran a algú, cercar entre l'herbei del temps el rastre breu de les empremtes que ens

han precedit, les antigues rels que alimenten la nostra història, el testimoni fidel de la lluita d'uns altres homes. Dellerosos per retornar als mots perduts de la terra, a l'aixada sobre els terrossos, al pagès que escriu amb la rella el camí de l'ordi, a l'aigua que passa entre l'estallador i els cavallons, a les pedres que cobrien el sostre de les antigues cabanes, a les canyes que es vinculen sobre el caixer, a les figues que s'endolcien damunt el canyissar, al color daurat de les tupines... paraules perdudes per recordar un espai també perdut, un món, uns éssers colgats d'oblit sota la terra i les salades. Uns éssers que retornen entre mots d'argila, com una llavor caiguda en al terra propícia dels nostres cors mantornats, mentre espera el treball perfecte de l'aigua i la mà amorosa del record... la paraula per tornar a viure, si més no el just instant d'aquesta estona.

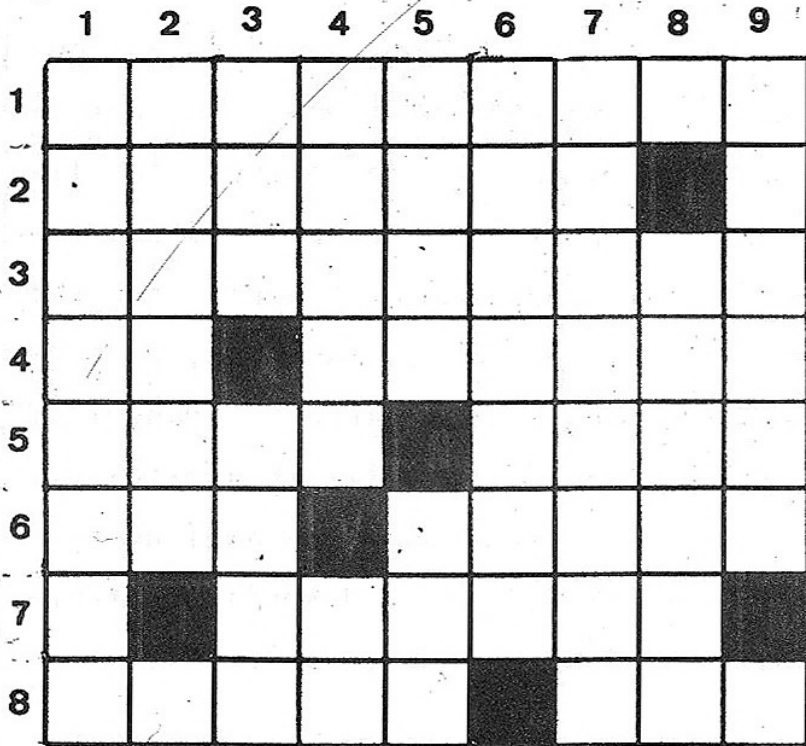
el poble

El poble. L'univers és un poble deia el savi. El poble aquell on vàrem fer els primers jocs, els primers amics: el primer batec del sol al rostre, la primera llum nocturna: els contes vora les flames del ca-liu familiar, la vida com un misteri, com un joc d'amics: el beset primer d'aquell amor tan tímid, els primers pecats: els

primers plors com un gos que buix sota la lluna, les prime-res nocions de solitud; la lli- bertat dels camps i d'un cos delerós sobre l'herba tendra: els bancals, els horts, els ar- bres: els carrers tranquils, vagarós sota la nit d'estels... A voltes penso que allí ho vaig aprendre tot, després el temps s'esmuny com un crepuscle.

ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS:

1.- Reunir en un codi. 2.- Qualitat d'agut. Vocal. 3.- Estat d'Amèrica Central. 4.- Al revés sense fonament. Cigars de l'Havana. 5.- Eduardo... (president del govern espanyol del 1913 al 1915. Rèptil semblant a la tortuga. 6.- Article plural. Al revés, dibuix fet de pressa. 7.- Consonant. Al revés, jaure, jeu-re. 8.- Partidari del catarisme. Sigles de l'àcid ridonucleic.

VERTICALS:

1.- Natural del Canadà. 2.- Nom d'un sistema d'arcades arquitectòniques. Vocal. 3.- Títol nobiliari. Al revés vas de terrissa per a posar-hi una planta 4.- Estat dels Estats Units d'Amèrica. Déu egipci del sol. 5.- En femení, animal salvatge. Cabra caucàssica. 6.- Riu de la Ribagorça que desaigua al Graus 7.- Planta herbàcia de les euforbiàcies. 8.- Vocal. Que no només pareix una cria cada vegada. 9.- Dígraf gros. Consonant.

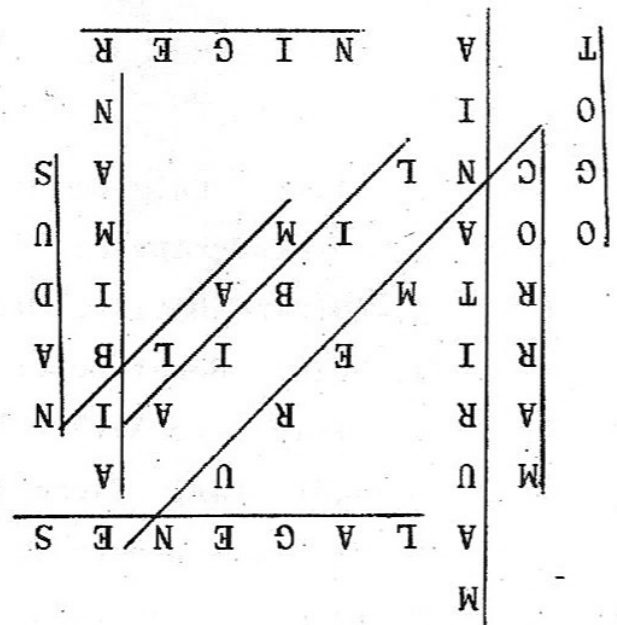
W	E	M	E	S	N	Z	I	T	N
I	H	A	L	A	G	E	N	E	S
E	M	U	T	I	E	U	T	A	I
Q	A	R	U	H	R	W	A	I	N
E	R	I	K	E	U	I	L	B	A
I	R	T	M	Y	B	A	H	I	D
O	O	A	X	I	M	I	S	M	U
G	C	N	L	N	E	N	T	A	S
O	N	I	V	E	S	H	V	N	E
T	I	A	E	N	I	G	E	R	I

SOPA DE LLETRES

Cercant dins d'aquest requadre, en totes les direccions, hi podreu trobar el nom de 10 estats africans.

SOLUCIONS

- HORIZONTALS:**
- 1.- Codificar. 2.- Agude-sa. 0. 3.- Nicaragua. 4.- Av-havans. 5.- Dato. Ems. 6.- Els. Apunt. 7.- N. Ajeure. 8.- Catar Arn.
- VERTICALS:**
- 1.- Canadenc. 2.- Ogival. A. 3.- Duc. Test. 4.- Idaho. Ra. 5.- Fera. Tur. 6.- Isàvena. 7.- Cagamuja. 8.- A. Unipar. 9.- Roassa. N.

ELECCIONS MUNICIPALS

Candidats i candidatures

ENTESA ARTESENCA

- 1.- Josep Drudis Berengué
- 2.- Felip Domenech Costafreda
- 3.- Josep Ramon Gallart Fernandez
- 4.- Felip J. Solé Gallart
- 5.- Josep Jaimejuan Bertrán
- 6.- Ramon Ribera París
- 7.- Ramon Iglesias París
- 8.- Eduardo Besora Besora
- 9.- Benjamí Mor Pellisé

SUPLENTS:

- 1.- Albert Bellmunt Argilés
- 2.- Jordi Niubó Nosas
- 3.- Francisco Barbera Mir

COALICIÓ CONVERGENCIA I UNIÓ (CIU)

- 1.- Isidre Puig Domenech (CDC)
- 2.- Montserrat Argilés Andrés (Independent)
- 3.- Ricard Batiste Olomí (Independent)
- 4.- Camil Bonet Besora (CDC)
- 5.- Francisco Xavier Puy Drudis (CDC)
- 6 Isidre París Olomi (Independent)
- 7.- Enric Domenech Drudis (Independent)
- 8.- Joan Garros Gallart (CDC)
- 9.- Jaume Solé Bernaus (Independent)

SUPLENTS:

- 1.- Pere Mas Carne (Independent)
- 2.- Pere Besora Bonet (CDC)
- 3.- Lluís Solans Niubó (Independent)

PARTIDO POPULAR

- 1.- Ramón Gallart Mesalles
- 2.- Simó Besora Torrent
- 3.- Antonio Garros Morell
- 4.- José Ramon Mor Besora
- 5.- José María Gallart Arbonés
- 6.- Ramón José Iglesias Olomí
- 7.- Isidro Mor Granell
- 8.- Antonio Solé Solé
- 9.- José Arbonés Tost

SUPLENTS:

- 1.- Antonio Garros Gallart
- 2.- Santiago Liarte Bonastre
- 3.- José María Gallart Porqueras

Resultats electorals a Artesa

Els resultats que van donar les urnes, a Artesa, en les passades eleccions Municipals del 26 de Maig, foren aquests:

NOMBRE D'ELECTORS: 955

NOMBRE DE VOTANTS: 671

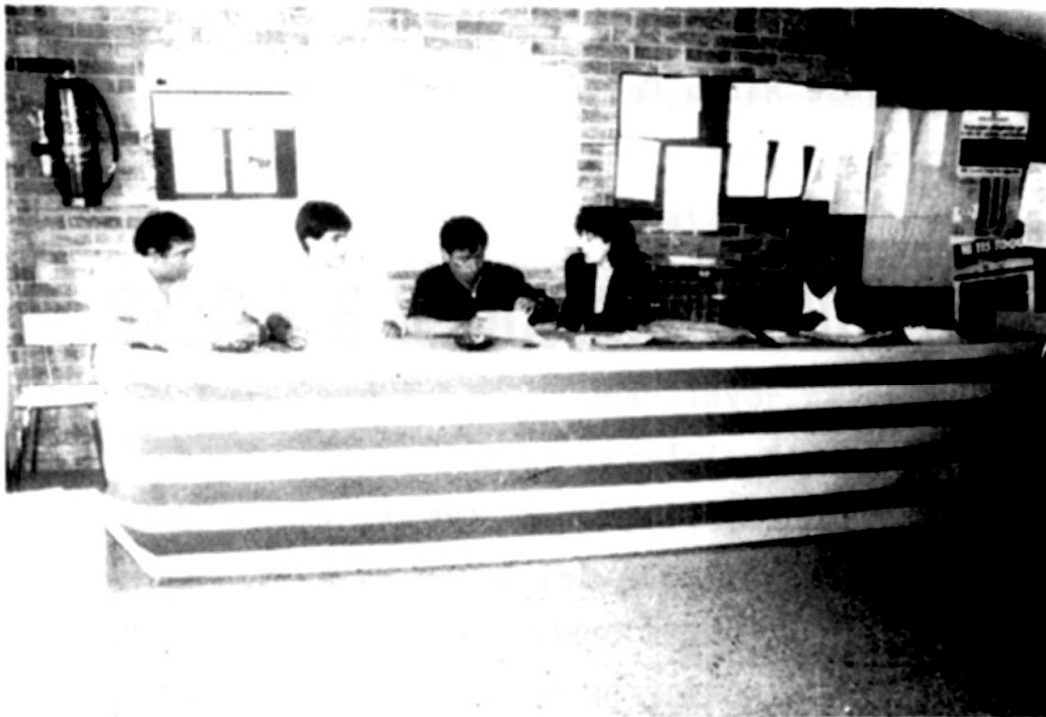
PERCENTATGE: 70.26 %

VOTS VALIDS: 648 - VOTS NULS: 8 - VOTS EN BLANC: 15

	VOTS	%	REGIDORS
ENTESA ARTESECA:	364	56.17	6
CONVERGENCIA I UNIO:	111	17.13	1
PARTIDO POPULAR:	173	26.70	2

LLISTA DE REGIDORS ELEGITS

1.- Josep Drudis I Berengué	ENTESA ARTESENCA	364
2.- Felip Domenech Costafreda	ENTESA ARTESENCA	182
3.- Ramon Gallart Mesalles	PARTIT POPULAR	173
4.- Josep R. Gallart Fernandez	ENTESA ARTESENCA	121
5.- Isidre Puig Domenech	CONVERGENCIA I UNIO	111
6.- Felip Solé Gallart	ENTESA ARTESENCA	91
7.- Simó Besora Torrent	PARTIT POPULAR	86
8.- Josep Jaimejuan Bertran	ENTESA ARTESENCA	72
9.- Ramon Ribera París	ENTESA ARTESENCA	60

CARTA OBERTA A YAIZA (O crida de la joventut)

Estimada Yaiza:

He tingut el privilegi de ser la primera en llegir el teu (primer també) escrit a la nostra revista.

En un principi aquesta carta havia de ser privada i volia comentar-te en ella la impressió que m'ha causat el teu article. Després he pensat que, donat el que t'he de dir, també ho puc elevar a "acte públic", i aquí en tens el resultat: un escrit a tres bandes, tu, jo i vosaltres, possibles lectors.

Bé, començaré per allà on crec que he de començar, és a dir, pel començament (bastant lògic, no?).

Vaig rebre la teva carta en un moment en què anava molt justa de temps (cosa estranya!) i, després de llegir la breu nota que m'introduïa a l'article en qüestió, vaig començar a

llegir molt per damunt aquest, adonant-me, després de llegir solament el primer paràgraf, que això no es podia fer de pressa i corrents, sinó que més valia deixar-ho per a la nit, quan amb més tranquil·litat podria concentrar-me en ell.

I va ser una bona idea. En arribar al vespre, després de fer un esforç per a deixar de banda tots els maldecaps que ens porten bojós durant el dia, em vaig asseure tranquil·lament i, ja amb la ment relaxada i oberta a les teves paraules, em vaig abocar a una lectura que m'arrossegà a un altre món, un món on la nit era fosca i lluent a la vegada, on les màscares desapareixien dels nostres rostres i tot era felicitat, alegria, dinamisme, irrealitat, i tots els altres qualificatius que puguin ser aplicables a la joventut, a la teva joventut que t'empeny a fruir

de nits màgiques i a somiar amb els estels rutilants i amb la màgica i evocadora lluna.

Però aquests somnis cada vegada són més difícils d'assolir, ja que la "raó" va guanyant terreny, especialment durant les hores diürnes, quan tota la màgia desapareix i tot es torna inamovible, inert. I aquesta "il.luminació" diürna és el que ens tanca en nosaltres mateixos, i així arribem a adults, desterrant aquests somnis de joventut i llibertat com si fossin quelcom menyspreable on es refugien els somiatruites sense adonar-nos-en que la nostra vida queda BUIDA de sentiment i plena d'obligacions, problemes i egoisme, creats tots ells per aquesta mateixa "raó".

Tot això m'ha vingut al

cap en llegir el teu article, on deixes anar la teva imaginació, xocant, finalment, amb la trista realitat. I el teu escrit ens ajuda a tots a volar durant uns instants (en el fons tots tenim quelcom de somiatruites), però no amb la nit màgica, sinó amb la teva joventut. I és per això que crec que les teves paraules són una bona aportació per a la nostra revista, i amb això us vull incitar a tots vosaltres, joves lectors, a aportar-hi la vostra sang nova per a fer una revista rejuvenida i agradable, on realment es reflecteixin totes les inquietuds del nostre poble tant les inquietuds "raonables" com les que són, simplement (i no per simples, gratament absurdes), somnis.

Alfa

P.S. Espero poder llegir una altra publicació teva a la propera edició de la revista. Endavant!

LA MARE

DE TOTES LES MENTIDES

Aquest començament d'any 1991 ens ha portat una guerra molt extranya perquè ens la puguem creure tal i com ens la pinten els països occidentals, encapçalats per una gran potència, que segons paraules del seu president, són els únics amb força moral per poderposar un nou ordre mundial, quan cinisme i quanta hipocresia per part d'aquesta potència!, ja que la resta tan sols són títelles mogudes al seu caprici.

Aquesta guerra ha estat la guerra de la gran mentida. Una guerra sense sant ni senya; aquesta vegada li ha tocat al poble d'Irak, mitjançant un producte d'Occident, d'una joguina d'Occident anomenat Saddam. Un suposat partit de futbol que acabi amb el resultat de set-cents a zero, pot ser qualsevol cosa, però, mai no serà un partit de futbol. Una guerra com la del Golf, en

la qual moren cent cinquanta mil persones, o les que sigui, i del costat multinacional defensors del nou ordre, una trentena i para, podem qualificar-la com un exercici tàctic, festival bel·lic, la gran mentida o l'orgasme del tigre, però mai com una guerra.

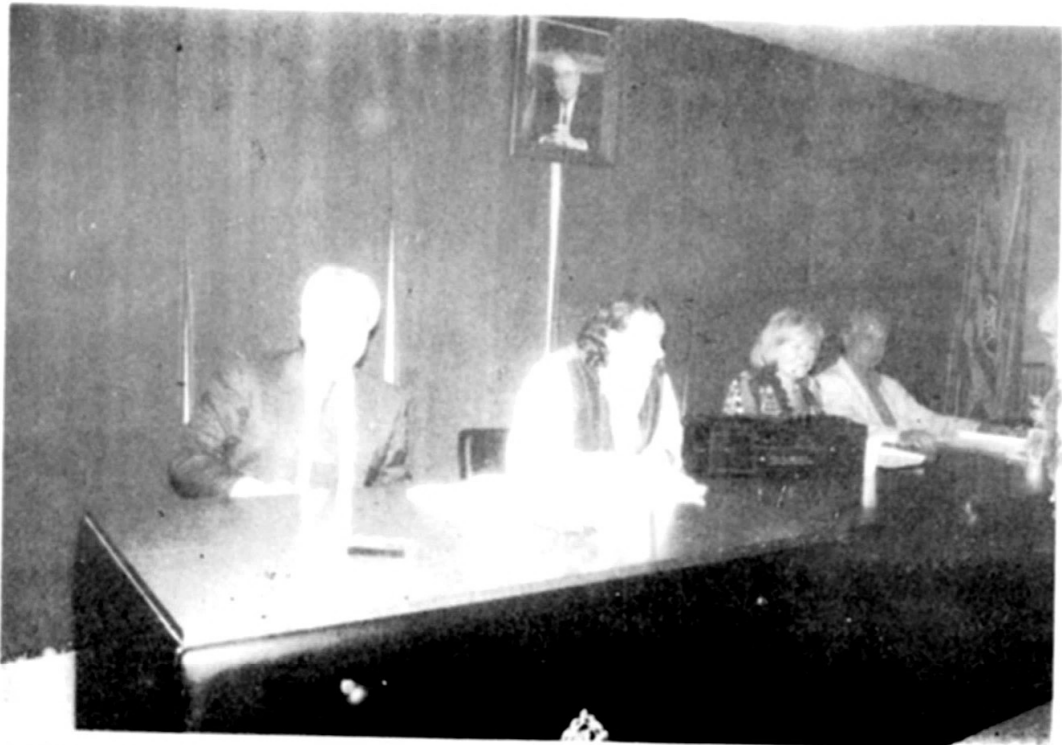
Davant la desfeta del règim iraquiana, i aprofitant la seva tocada a mort, el poble Kurt es llançà a una ofensiva per reivindicar la seva identitat com a poble, i és reprimit brutalment per Saddam i el seu maltret règim. Altra vegada el món Occidental es dona presses per garantir els drets humans i que acabi la repressió iraquiana, però deixen de part i l'oblid la repressió turca, iranianiana i la russa envers al mateix poble Kurd, com també a la sort del destí al poble palestí que des de fa 30 anys ha estat perseguit per Israel.

Dit tot això no vull justificar que aquest senyor no sigui un Salvatge. Però el món està ple de salvatges i no es parla d'ells perquè son els

victoriosos de moltes salvatjades.

I acabaré dient: Les herbes podrides fan més mala olor, que les herbes dolentes.

Jomaes

EL PARE

DE TOTES LES VERITATS

Quan ens mirem la tele i veiem com el Kurds es barallen per conquerir un tros de pa per pasar-s'el a la boca, ho entenem i ho comprenem, ja que la fam i la misèria és més forta que la mateixa consciència com a ésser humà.

Del que no ens adonem és de la manera que ens ha atrapat el sistema de consum i de la competitividad, fins quan arriba un fred tardà o una pedregada que ens malmet les collites. L'últim fred els pagesos d'arreu les comarques frutícoles es llançaven damunt les pastilles gibeséliques, de la mateixa manera que els Kurds ho feien davant un tros de pa, amb la diferència que aquests últims ho

feien per no morir-se de fam, i nosaltres els pagesos per continuar produint més i més, i no perdre aquest ritme d'un nou ordre econòmic i que alguns volen fer-nos creure que així serem més lliures.

La pastilla no la varen inventar perquè els pagesos fessin més peres i més quartets sinó que a més quantitat de peres els preus seran més a l'abast de la gran massa obrera i així aquesta no posarà amb perill el sistema demanant cada cop més augments de salaris.

I com que jo tambéestic atrapat en aquest món de lliure comerç, de mercat comú, i d'estirar més el braç que la mànega també vaig llençar pastilla.

FOLKLORE ARTESENC

«Jocs i entreteniments» (1)

Ara ens toca parlar dels jocs i entreteniments que, tradicionalment, empraven els artesencs més joves pel seu esbarjo (alguns dels quals, com les bitlles, eren també usats per la gent gran). En un temps que no hi havia joguines o molt poques, la gent havia anat inventant tot un seguit de jocs (jocs específics per cada temporada de l'any), amb una reglamentació estricta tramesa de paraula, generació darrera generació, però també, segons els casos, sense cap mena de reglamentació. Ern jocs, en la seva majoria, que calia menester com a mínim la col.laboració d'un altre jugador o jugadora, però era més sovint la d'un grup nombrós de jugadors per desenvolupar el mateix joc tots plegats. Els jocs no es podien entendre si no eren compartits amb altres jugadors.

Hem volgut posar expressament en aquest apartat del nostre folklore el títol de "Jocs i entreteniments" perquè si bé els jocs són entreteniments per excel.lència, no tots els entreteniments són jocs en l'exacte sentit del mot, sinó més bé, una mena de distracció solitària o compartida que d'una manera espontània (o no tan espontània, segons els casos) es podia produir. Per exemple; anar a caçar granotes, a fullar nius, a fer volar avions de paper Etc. Etc.. Pensem que el joc és cosa de dos o més jugadors en competició per alguna cosa o de dos grups (equips o bàndols) de jugadors enfrontats entre si pel mateix motiu que els primers. Els entreteniments simplement (els que no formen part d'un joc concret) no tenen el sentit de la competició encara que, a vegades, també hom hi pot notar unes ganes de "presumir" de fer allò o això millor que els altres.

Hem cregut que el millor per a començar a parlar d'aquest

nou vessant del folklore artesenc era encetar el tema de les endevinalles, ja que les endevinalles eren per si soles un entreteniment complet que, a diferència d'altres jocs, posava a prova la memòria i la capacitat de pensar, ja que hom havia d'endevinar (en un espai de temps limitat) guiant-se només per les pistes que el jugador de torn li donava, què era allò (aquella cosa) que l'endevinalla amagava. Per una altra part l'endevinalla (si més no, alguna endevinalla) eren tot un petit poema que, per si soles, ja haurien de formar part del folklore.

El joc de l'endevinalla podia ser de dues maneres; jugar a endevinar endevinalles o jugar, simplement, a endevinar coses. Aquesta darrera era, potser, la més estimada per la jovenall, ja que no calia saber cap endevinalla; n'hi havia prou a dir (el jugador de torn) la primera síl.laba de l'objecte o el que fos que els altres havien d'encertar, per exemple: "Una cosa cosa que comença par CA" (prèviament a a ixò, hom ja havia acordar, o no, que qualsevol cosa a endevinar havia d'estar a la vista de tots els jugadors o dins d'aquell recinte on es jugava), i els altres jugadors, sense cap ordre o tanda anaven dient el que els semblava: "CAIendari", "CArta", "CAdira" etc. etc., quan algú l'endevinava, llavors era ell qui recomençava el joc, però hi havia vegades que passava el temps i ningú no la descobria, llavors el que jugava deia: "Us quedeu" i si els altres deien que "sí" ell deia: "Doncs era CAnelobre" i continuava el joc amb allò de: "UNa cosa cosa que comença per...".

L'ENDEVINALLA POPULAR:

Les endevinalles tradicionals, incrustades dins la memòria col.lectiva són d'un regust exquisit. Algunes estan tan ben fetes (construïdes o composades, com es vulgui) i rebuscades que ens poden sorprendre agradablement. Aquestes endevinalles no eren ben bé un entreteniment de la canalla (que també ho era) sinó més de la gent gran. N'hi ha una infinitat, però nosaltres, com hem fet sempre, només transcriurem aquí les que hem recollit a Artesa, i encara que estem segurs que la gent en sap moltes més (nosaltres

no hem furgat gaire en aquest sentit), pensem que amb les que posarem, com a mostra, ja n'hi ha ben bé prou.

Algunes d'aquestes endevinalles difícilment podran ser encertades pels joves d'ara perquè alguns elements que les componen o als quals és refereixen, ja han desaparegut del nostre entorn cultural. Quan això passi, ja ho explicarem amb pèls i senyals.

I finalment volem dir que l'endevinalla, com tots els jocs, cal una mena d'aprenentatge per encertar-la ràpidament, és per això que trobem endevinalles fàcils i tan populars que les sap tothom. A mesura que hom les va descobrint va aprenent, també, a fixar-se en totes aquelles pistes que qualsevol endevinalla sempre posa a l'abast del jugador.

I feta aquesta llarga introducció, ja podem jugar a encertar endevinalles. aquí van:

Un bancal ben llaurat,
punta de rella no hi ha tocat.

(la teulada)

Un llençol ben apadaçat,
punta d'agulla no hi ha tocat.

(els nuvols)

Una cosa cosa que a tot arreu es posa
i al mar no gosa.

(la neu)

Tinc cap, tinc ull i tinc cos
i no sóc de carn ni d'os.

(l'agulla de cosir)

Endevina endevinalla,
quin és l'ocell que pon a la palla?

(la gallina) hom podia contestar: "calla bèstia que ja ho sabia!

Neix cantant i mor sense ossos.

(el pet)

Una senyora molt ensenyorada,
sempre va amb cotxe
i sempre va mullada.

(la llengua)

Una senyoreta se'n va al mercat,
amb la cua verda i el bestit morat.

(l'obergínia)

Una capseta de plata
que si s'obra no es tanca.

(l'ou)

Un convent de monges blanques;
pugen i baixen
i es toquen les panxes.

(mongetes bullint a l'olla)

Em pesa perquè no em pesa,
si em pesés no em pesaria,
i ara que no em pesa gens
tinc pesar de cada dia.

(la cartera)

Bec aigua perquè no tinc aigua;
si tinguessa aigua, beuria vi.

(el moliner. Necessita l'aigua
per a poder moldre)

Per a ballar em posen la capa,
per a ballar me la tornen a llevar.
Doncs jo no puc ballar amb la capa
i sense la capa no puc ballar.

(la baldufa)

Hi ha un tipus d'endevinalla que, amb aparença, volen dir una altra cosa diferent de la resposta que s'espera. Són una mica rebuscades i sovint tenen la virtut de deixar muts els joves que no s'atreveixen a dir allò que primer se'ls ocorre:

Endevina endevineta,
què porta el rei a la bragueta?.

(botons - cremellera)

Un pam ací, un pam allà
i un pam que penja.

(el forrallat)

Els homes ho fan,
per les dones és;
quan entra fa mal,
quan surt no fa res.

(l'arrecada)

Un de llarg, dos de rodons;
han passat per faldilles
calçotets i pantalons.

(les estisores)

I com a tot arreu, també a les endevinalles hi trobem
uns castellanismes que han servit als seus autors per a fer-les
ritmar:

Tapeta sobre tapeta,
tapeta del pinyo-panyo;
per batxillera que sigos
no me l'endevines en "todo l'anyo".

(la ceba)

Quatre boques i una amb dents.

-m'entens?-

Quatre panxes i una mab melic.

-ja saps el que et dic?-

Quatre culs i un amb "rabo".

-endevina-me-la, "salado"-.

(una somera carregada amb els
argadells i quatre cantirs).

oooooooooooooooooooooooo

I seguirem parlant de "jocs i entreteniments", però per
avui ja n'hi ha prou.

A.C.

